

och det sätter ensidigt fokus på biologin, när personligheten och livssituationen kanske vore väl så intressant att skärskåda.

Vi förnekar inte värdet av att veta mera om neurobiologiska processer. I bästa fall kan kunskapen bidra till ökad förståelse för hur omvärlden sätter avtryck i människans biologi och till utveckling av bättre läkemedel. I sämsta fall drar den uppmärksamheten från verkliga orsaksfaktorer i omvärlden: exempelvis alla (motstridiga) krav som ställs på människan i det (post)moderna samhället inom arbetsliv, hemmaliv och i konsumtionssfären. Krav som sammantagna kan orsaka olika former av sviktstillstånd som snabbt medikaliseras i en kultur, där avvikande värden i kroppskemin ges status av orsaksförklaringar och där de lidande människorna successivt skolas in i ett tänkande som tolkar symtom som trötthet, olust och relationsproblem i sjukdomstermer. Det är lätt att hitta exempel. En stor andel av intervjuade svenskar anser idag att t ex trötthet eller vantrivsel på arbetet är helt acceptabla grunder för sjuknämnan och sjukskrivning.

Människan är ingen neurobiologisk ö! Hon är en extremt social varelse, som varje sekund påverkas av miljö och socialt samspel. Modern stressforskning visar detta med all önskvärd tydlighet. Vi vet att såväl människor som möss kan stressas till döds. Skillnaden är att i människans fall kan detta ske med hjälp av enbart tankar, känslor och föreställningar (dvs psyket). Av detta och andra skäl tycker vi att psyket måste ses som en relativt kraftfull aktör på hälsoarenan.

En konsekvens av vår uppfattning är att medicinen alltid måste se två aspekter av människan, vilka inte är reducerbara i förhållande till varandra. En aspekt är människan som naturvarelse, ett komplext biologiskt system; en annan aspekt är människan som subjekt i samhället och kulturen, dvs i en värld av mening och sociala sammanhang. Eftersom vardera aspekten rymmer många dimensioner kan det sägas att den bästa tillämpningen av »dualism« i medicinen innebär en pragmatisk pluralism!

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

Referenser

1. Chalmers DJ. Consciousness and its place in nature. www.u.arizona.edu/~chalmers/papers/nature.html
2. Damasio AR. Looking for Spinoza: joy, sorrow, and the human brain. Orlando: Harcourt; 2003.
3. Sjödin I. Psykiska besvär i somatisk skepnad. *Läkartidningen* 1990;87:1233-7.
4. Arnetz B. Elkänslighet, bildskärmar, elektromagnetiska fält. In: From witchcraft to science. Rapport från två forskarseminarier om »Annans överkänslighet«. Stockholm: Vårdalstiftelsen och Statens folkhälsoinstitut; 2001. p. 65-73.
5. Hadler NM. Fibromyalgia: could it be in your mind? http://www.rheuma21st.com/cutting_index.html (artikeln finns under »Reports from 1999«).
6. Olin R. Fibromyalgi. Ett neuroimmunendokrinologiskt syndrom? *Läkartidningen* 1995;92:755-63.
7. Price DP, Bushnell MC, editors. Psychological methods of pain control: Basic science and clinical perspectives. Progress in Pain Research and Management Vol 29. Seattle: IASP Press; 2004.
8. Linton SJ. Psykologiska faktorerets betydelse. I: Ont i ryggen, ont i nacken. Volym 1. Stockholm: SBU; 2000. p. 117-55.
9. Lidbeck J. Centralt störd smärtmodulering förklaring till långvarig smärta. Nya kunskaper förändrar synen på den problematiska smärtpatienten. *Läkartidningen* 1999;96:2843-51.
10. Lidbeck J. Somatisering – uttryck för en förlegad sjukdomssyn. *Läkartidningen* 2002;99:1505-6.
11. Löfvander M. Kulturella aspekter på smärta: Smärtbeteende – symtom eller kommunikation? *Läkartidningen* 1998;95:1112-8.
12. Asplund J. Det sociala livets elementära former. Göteborg: Bokförlaget Korpen; 2002. p. 177.
13. Levi R. *Dagens Medicin* 2002;(17):25.
14. Damasio AR. Descartes' error. Emotion, reason, and the human brain. New York: G.P. Putnam's Sons; 1994.

=artikeln är referentgranskad

|| Rubrikens ord fälldes av evangelisten Lukas och står att läsa i evangelium enligt Lukas.

»Läkare, bota dig själv«

Lukas, en bildad grek, läkare till yrket och författare av det tredje evangeliet i Nya testamentet och Apostlagärningarna var inte en av lärjungarna – han träffade faktiskt aldrig Jesus och han blev kristen långt efter Jesu död.

Han var född i Antiokia i det sydvästra hörnet av Turkiet och dog martyrdöden mot slutet av det första århundradet, men hade då hunnit bli 84 år gammal.

Symbolen för Lukas är tjuren, ingalunda några medicinska attribut. Rubrikens citatet »Läkare, bota dig själv«, förekommer i 4:e kapitlet, där Jesus frestas av djävulen som provocerar honom att visa sina övernaturliga krafter. Citatet handlar om Jesu predikoturnéer i Judéens synagogor och kapitlet berör också det faktum att »ingen är profet i sitt eget land«, ett annat berömt citat.

Egenvården finns alltså dokumenterad sedan långt tillbaka i historien!

Stephan Rössner
professor, Karolinska
Universitetssjukhuset Huddinge

annons